

مبارزه با پرندگان خسارت زا در مزارع کلزا

تنظیم:

اداره رسانه های آموزشی

پاییز ۱۳۹۹

مقدمه:

در سال های اخیر، خسارت پرندگان به کلزا، مورد توجه اکثر کشاورزان کلزاکار ایران و نیز برخی کارشناسان کشاورزی از استان های مختلف کشور قرار گرفته و آن را یکی از عوامل بازدارنده گسترش سطح زیر کشت کلزا می دانند. پرندگان به خصوص چکاوک ها در زمان رویش بوته های کلزا (پاییز و زمستان) در مراحل دو برگی تا پنجه زنی گیاه و تا قبل از مرحله ساقه روی خسارتزا هستند. پرندگان از جمله چکاوک آسمانی، چکاوک کاکلی و ... از جمله پرندگان خسارتزای کلزا در ایران محسوب می شوند.

مرفولوژی:

این تیره، پرندگانی با پرو بال رگه رگه ی شنی رنگ و خوش آواز را که معمولاً انگشت عقبی پاهایشان دراز، مستقیم و نوک تیز است، در بر می گیرد. چکاوک آسمانی دارای پرواز گروهی و در انتهای سر، پرها اندکی برجسته شده و به کاکل گرد و کوتاهی که بسیار کوچکتر از کاکل چکاوک کاکلی می باشد، تبدیل شده است. دم نسبتاً دراز و سفیدی شاهپرهای کناری آن آشکارا دیده می شود.

شکل ۸- چکاوک آسمانی

چکاوک کاکلی ۷۱ سانتیمتر طول دارد و نسبتاً پر جثه تر از چکاوک آسمانی و کمرنگ تر از آن است. بال ها کاملاً گرد و دم کوتاه است.

شکل ۹- چکاوک کاکلی

علامت:

پس از کاشت کلزا، چکاوک و سایر پرندگان دانه خوار وارد مزارع (به خصوص مزارع زود کاشت و همجوار روستاها) شده و از برگ های کوتیلدوننی (اولیه) گیاه تغذیه کرده و باعث تخریب و صدمات فراوان می شوند و در مواردی خسارات غیر قابل جبرانی وارد می کنند.

در اراضی بزرگ و وسیع تراکم بیشتر بوده و جمعیت آن ها با ارتفاع گیاه رابطه معکوس دارد. در هنگام کپسول دهی نیز گنجشک ها به صورت گروهی و با پروازهای کوتاه از غلاف های تازه تشکیل شده تغذیه می کنند.

خسارت:

پرنندگان از برگ های کوتیلدونی تغذیه کرده و زمانی که سایر گیاهان مورد علاقه آن ها در طبیعت وجود ندارد، موجب خسارت فراوان می شوند. میزان تغذیه بستگی به تراکم و دسترسی مواد غذایی دارد. میزان تغذیه از بذرهایی روی خاک خیلی بیشتر از بذرهایی دفن شده است.

چکاوک های آسمان از مرز مزرعه به خصوص پرچین ها و درخت ها فاصله می گیرند. آنها اراضی برهنه تر و دارای ارتفاع کوتاه تر و اراضی دارای گیاهان پهن برگ را به گیاهان علفی ترجیح می دهند. در بررسی زیستگاهی چکاوک ها در مزارع کلزای استان های مازندران، گلستان و اردبیل، بیشترین خسارت تحت تأثیر پدیده مهاجرت پرنندگان از عرض های شمالی به جنوب شرق دریای خزر در استان گلستان که مسیر عبور آن هاست، مشاهده می شود.

شرایط مساعد: کشت دیر هنگام

خسارت پرنندگان در مرحله گیاهچه ای

شکل ۱۲ خسارت پرنندگان به کلزا در مرحله رزت

شکل ۱۳ خسارت شدید پرنندگان به کلزا در مرحله رزت

خسارت پرنندگان به کلزا در مرحله رزت

خسارت پرنندگان در مرحله رسیدگی کلزا

روش های مدیریت:

برای دور کردن پرنندگان از روش های مختلفی از جمله توپ های مخصوص، ماکت پرنندگان شکاری، قوطی های خالی (بستن در امتداد یک طناب و تکان دادن آن و یا ضربه زدن به قوطی خالی توسط کارگر)، انواع مترسک ها، گنجشک پران، قرار دادن نوارهای کاست و ویدئو در حاشیه مزارع، استفاده از مواد شیمیایی دورکننده و ضدغفونی بذور استفاده می شود.

بر اساس نتایج به دست آمده از پروژه بررسی زیستگاهی چکاوک آسمانی و چکاوک کاکلی در مزارع کلزای استان توصیه های زیر پیشنهاد می شود:

* کاشت کلزا با تراکم بذر بیشتر در مناطق دارای خسارت پرنندگان

* کاشت زودتر کلزا در ابتدای پاییز و قبل از مهاجرت چکاوک های آسمانی

* وجین علف های پهن برگ بعد از رشد برگ های بوته های کلزا

* کاشت مزارع گندم و کلزا در کنار هم

* کاشت کلزا در زمین های کنار جاده ها

* نکته مهم در کاربرد روش های مکانیکی، عادت کردن سریع پرنندگان به اصوات و تصاویر یکنواخت و دائمی با تکرار منظم است.

بنابراین باید محل استقرار و زمان استفاده از ابزارهای مکانیکی تغییر یابد تا پرنندگان سریع به آنها عادت نکنند.